בס"ד

תורת

בית העירוב

בית העירוב

בית הוראה וביהמ"ד גבוה להלכות עירובין

גליון מס 53 פרשת ויצא תשפ"ז

שטח בית הכנסת בעיירה בעלזא

בין כתלי בית העירוב

שיחת הטלפון היתה קטועה ונשמעה ממרחקים. לקח זמן, פלוס כמה ניתוקים, עד שהמתקשר מעבר לקו, התמקם במקום עם קליטה מספיק טובה, והצליח לקיים שיחה ברורה ומובנת עם בית העירוב.

"אני מדבר כעת מהעיירה בעלזא שבאוקראינה. הגעתי יחד עם קבוצה לפקוד את הציונים הקדושים של האדמו"רים לבית בעלזא זי"ע הטמונים כאן בעיירה. אנחנו נשארים לשבות כאן בשבת באכסנייה 'בית פנחס'. העיירה עצמה חרבה ושוממה מבלי זכר כלל לעברה המפואר, אחד השרידים שנשארו כאן כזכר לחורבן הגדול, הוא שטח בית הכנסת, שנבנה על ידי הראשון בשושלת הקודש הרה"ק רבי שר שלום זי"ע, והורחב ושופץ על ידי צאצאיו האדמו"רים הממשיכים.

כידוע השקיע השר שלום עבודה נשגבה ועצומה בבניית בית הכנסת. אף שבית הכנסת עצמו נחרב כליל ולא נשאר ממנו שום זכר, (עד שכיום משמש הוא כחצר של בית הספר המקומי ר"ל), מכל מקום אין ספק שהקדושה שורה בקרקע עצמה של המקום הקדוש הלזה.

אנחנו לא רוצים לוותר על הזכות הגדולה להתפלל לפחות תפילה אחת בשבת, במקום הקדוש בו התפללו האדמו"רים זצוק"ל עם אלפי חסידים במשך שנים ארוכות.

שטח בית הכנסת

ידוע לנו שבעיירה אין עירוב ואסור לטלטל שום דבר מחוץ למתחם האכסנייה. אסור לנו לקחת סידורים לשטח בית הכנסת, לכן ניקח לשם מערב שבת סידורים, נשים אותו בתוך קופסת קרטון ונטמין אותם במקום מחבוא בשולי המגרש.

אלא שרצינו לדעת מה ואיך מותר לנו לטלטל בתוך השטח עצמו, ומה אסור?".

סיים המתקשר את סיפורו/שאלתו.

"יפה מאד ששמת לב לשאלות שיכולות להיווצר בטלטול במקום. כי היו כבר קבוצות ששבתו במקום ולא חשבו על כך", ענה לו הרב בבית העירוב.

כיוון שיש להרחיב קצת בתשובה לשאלה. נביא את התשובה המפורטת במדור ההלכתי.

שאלה ותמונה בצידה

הרה"ג רבי ישעיה וינד שליט"א

במה להיזהר כשמתפללים בשבת בשטח פתוח?

אכן יפה שאל המתקשר שהובאה שאלתו במדור הסמוך. משום שבסוג שטחים כאלה ייתכן שגם בתוך השטח עצמו אסור לטלטל יותר מד' אמות, ואם כן אין ללכת עם הסידור או הטלית ביד יותר מארבע אמות.

וכבר שמענו ממאן דהו שהיה שם בשבת ולא עלתה על דעתו שיש בזה כלל שאלה. שהרי אין זה רשות של רבים אלא מקום פרטי. והוסיף לומר שלמיטב זכרונו השטח ברובו מוקף גדרות.

על כן יש לבדוק את המציאות בשטח כדי לברר ההלכה, האם יש איסור טלטול בתוך מקום בית הכנסת עצמו אם לאו.

• היקף המחיצות •

כידוע כדי לגדור מקום שיהא עליו דין רשות היחיד שמותר לטלטל שם ללא שום הגבלות, צריך המקום להיות מוקף מכל צדדיו במחיצות גבוהות י' טפחים, שהם כמטר אחד, לשיטת החזו"א. יש לבדוק ולוודא שהמחיצות לכל ארכן אין בהן פרצות האוסרות, לא ניכנס כאן לדון בפרטי דיני פרצות כי רבים הם.

על כן בדקנו תחילה האם השטח עצמו מוקף במחיצות אם לאו. ואכן מתברר שהוא מוקף מארבע רוחות בגדר ברזל יציבה וחזקה שעומדת על יציקת בטון.

הכניסה למגרש היא מצד הכביש. רוחב הכניסה היא כ-5.10 מטר, ויש שם דלתות ברזל, שפתוחות בדרך כלל.

והנה, בזמן שהדלתות סגורות בוודאי הוי השטח רשות היחיד, שהרי אז השטח מוקף לגמרי בלי שום פרצות, אבל כשהדלתות פתוחות יש לדון בזה.

כל השטח מגודר

• פרצת עשר אמות •

במשנה עירובין דף טו: איתא "וכל פרצה שהיא בעשר אמות מותרת, מפני שהיא כפתח, יתר מכן אסור". וכן פסק המחבר בשולחנו סימן שס"ב סעיף ט'. שפרצה עד עשר אמות, ועד בכלל אינה פוסלת את המחיצה, אבל יותר מעשר פוסלת את כל המחיצה הזו (ונחלקו אם פרצת עשר פוסלת מדאורייתא או מדרבנן), וכאילו כל המחיצה שברוח זו אינה.

נמצא שאם יש ברוח אחת פרצה יותר מעשר אמות, חסר לנו מחיצה אחת ונשארו לנו רק שלוש מחיצות המקיפות את המקום.

אם כן צריכים אנו לדון מה דין מקום המוקף בשלושה רוחות בלבד וברוח רביעית אין מחיצה? מקום כזה מצינו מחלוקת בראשונים האם מדאורייתא סגי בג' מחיצות לעשותו רשות היחיד, אם לאו. דעת רש"י והרא"ש ורוב הראשונים שמדאורייתא סגי בג' מחיצות לרשות היחיד, ומדרבנן הצריכו שיעשה ברוח ד' לחי או קורה, או אם רחב יותר מעשר אמות יעשה צורת הפתח.

אבל דעת הרמב"ם ור"ח שצריך ד' מחיצות ובפחות מכך אינו רה"י אפילו מן התורה. אלא שחכמים תיקנו שברוח ד' אין צריך מחיצה רגילה כמו בשאר הרוחות, ומועיל בתיקונים קלים יותר כגון לחי וקורה.

הבית יוסף בריש סי' שס"ג הביא סתירת הטור בזה, דשם כתב שבמוקף בג' מחיצות הרי הוא רשות היחיד מן התורה, ואילו בסימן שמ"ה כתב שהוא כרמלית. ותירץ הט"ז על פי שיטת המגיד משנה, שמחלק בין מקום הפתוח לרשות הרבים שרבים נדחקים לשם קצת בדרך הליכתן ולכן אינו רשות היחיד, לבין מקום הפתוח לכרמלית דאז מועיל ג' מחיצות דליהוי רשות היחיד מן התורה.

נמצא שלכל הדעות, לפחות מדרבנן, צריך גם תיקון ברוח רביעית. ככל שאין תיקון כזה ויש פרצה יתר על י' אמות, אין המקום רשות היחיד אלא כרמלית לכל דבר וענין. לפי זה יש ליזהר בדבר המצוי: ששוכרים בית עם חצר גדולה ביישובים שאין שם עירוב כשר, יש ליזהר ולבדוק שהחצר מוקפת לגמרי במחיצות כשרות. שאם יש בה פרצה האוסרת, אסור להוציא שום דבר מהבית לחצר, כיוון שהבית הוא רשות היחיד והשטח מסביבו כרמלית. כמו כן אסור לטלטל בתוך השטח עמו יותר מד' אמות כדין כרמלית.

תנאי נוסף יש במחיצה: שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד. דהיינו שתהא אורך המחיצה הקיימת לפחות כשיעור אורך הפרצה, ולא פחות ממנו. אבל אם אורך הפרצה גדול משיעור המחיצה, גם אם הפרצה קטנה מעשר אמות פסולה.

אמנם כיוון שהפרצה היא בכניסה ויש שם דלתות, יש לנו עוד היתר בכאן, כפי שמצינו בסימן שס"ד שאף רשות הרבים האסורה מן התורה, אם יש לה דלתות הרי הן מועילות לבטל שם רשות הרבים ממנה ונעשית לרשות היחיד. והביא המחבר מחלוקת הראשונים האם צריך שיהיו הדלתות נגעלות בכל לילה, או מועיל אף אם רק ראויות לינעל.

אך בדין דלתות נחלקו גדולי האחרונים שדעת הישועות מלכו, הגר"נ אדלר ועו"פ שדלתות מועילות רק אם יש להן משקוף ומזוזות לצורת הפתח, וכן פסק החזו"א. אבל דעת הגרע"א והחתם סופר ועו"פ שעצם הדלתות מועילות אף אם אין צורת הפתח, וכן פסק בשבט הלוי.

• להלכה בנידון דידן •

נמצא להלכה שבשטח בית הכנסת שאמנם מוקף מכל ד' רוחותיו במחיצות, אלא שיש בו פרצה אחת ברוחב 5.10 מטר. לשיעור החזון איש שעשר אמות הם כ-5.70 מטר, פרצה זו פחותה מעשר, אך לשיעור הגר"ח נאה עשר אמות הם 4.80 מטר, אם כן פרצה זו יתרה על עשר אמות ואסור לטלטל שם.

אמנם היה אפשר להתיר את הפרצה בגין הדלתות שיש שם, אך כיוון שהן דלתות בלבד ללא צורת הפתח, גם פתרון זה שנוי במחלוקת הפוסקים. לכן נכון לסגור את הדלתות המותקנות בכניסה לשטח, כדי שיוכלו לטלטל שם לכל הדעות בלי שום חשש. ויש לוודא שהדלתות מגיעות תוך ג' לקרקע מתחתיהן, שאם לא כן הרי הן כמחיצה תלויה ואין מועילות.

כמו יש לוודא שלא נשתנה כלום ולא נפרצה פרצות בהיקף המחיצות שסביב לשטח.

כל הנכתב הינו בדרך ליבון הלכה, למעשה ישאל כל אחד את רבו.

לשירות הציבור!

* דרושים בדחיפות בעלי רכבים המוכנים להסיע בודקי עירובין באזור י-ם ובית שמש, למשך כשעתיים בסוף השבוע, באופן קבוע או זמני.
נא להתקשר ל - 'בית העירוב': 02-5-666-999 שלוחה 5.

* מענה הלכתי ומידע בענייני עירוב בבית הוראה 'בית העירוב': 02-5-666-999 – שמור בזכרון.